

τοῦ Ταῖτι διὰ νὰ ψήνωσι τοὺς κύνας καὶ τοὺς χοίρους καὶ νὰ προετοιμάζωσι τὸ πίχα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ

Ἦ Ἑλλὰς, κύριε, καί μιν ματρίδ' ἡς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δυτὸς ὅπως χηρμαυσθ' αὐταῖς οἱ μαρτυροῦν. ὁρίσθαι εἰς τὴν γεωγραφίαν αὐτῆς θύον τοὺς παρ' ἡμῶν καὶ τὸν μέγα αἰσθητὸν ἄνθρωπον, ὅπως ὅσον νὰ ἔχῃ πάντοτε δι' ἡμῶν ἡμῶν. Λόγος τοῦ Ἰω. Κωλέττου, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ἑλλάδος συνάλειψιν. Συναδριματὶ τῆς 26 Ἰανουαρίου 1844.

Ὁ Ἰωάννης Κωλέττης, εἰς τῶν ἡρώων τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, ἦν ἀληθὴς προσωποποίησις τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος, ἡ φυσιογνωμία καὶ ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ ἀπετέλουν λίαν περίεργον κρᾶμα τῶν συνεστώτων αὐτὸ διαφόρων στοιχείων. Πρὸς τῷ ἀριεῖ ἦθει, τῷ δυσπροσίτῳ καὶ ποιητικῷ πνεύματι, ἐπὶ πᾶσι δὲ πρὸς τῇ τοῦ παλληκαρίου μεγαλαυχίᾳ, ἦεν τὸ ἐπιφυλακτικὸν, τὴν σύνεσιν καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ διπλωμάτου. Δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὡς κάλλιστα παρατηρεῖ εἰς τῶν πνευματωδεστέρων συγγραφέων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος (1), οὔτε ὡς Ἕλληνα τῶν παλαιῶν χρόνων, οὔτε ὡς ἀπόλυτος ἀπομιμητὴς τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης, ἀλλ' ἐξεναντίας ἦν ἀληθὴς Ἕλληνα τῶν νεωτέρων χρόνων, συνενῶν εἰς ζωηροτάτην ἀγχίνοιαν καὶ ἀκριβῇ τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων γνῶσιν, καλλαισθησίαν ἐκπεφρασμένην ἐξ αὐτῶν τῶν ἔξεων, τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῆς πατρίδος του, ἦν καλλαισθησίαν, εἰρήσθω ἐν παρενθέσει, κατεῖχε μᾶλλον ἐκ πατριωτισμοῦ ἢ ἐξ ὑπολογισμοῦ.

Οὐδέποτε θέλω λησμονῆσαι ἰδὼν αὐτὸν πλέον ἢ ἄπαξ ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν Παρισίων, μετὰ τῆς ἡλιοκαοῦς, ζωηρᾶς καὶ ἐρρυτιδωμένης μορφῆς του, τὸ ἐρυθρὸν αὐτοῦ φέσιον ἐλαφρῶς κεκλιμένον καὶ κατὰ τὸν ἁλβανικὸν τρόπον ἐπὶ τοῦ ὠτός, τὸν παχὺν τοῦ κλέφτου μύ-

στακα, τὸ ἀρειμάνιον καὶ σῦναμα γλυκὺ αὐτοῦ ἦθος, ὅμοιον πονηροῦ καὶ καλοῦ παιδίου, τὸν νευρώδη καὶ γυμνὸν αὐτοῦ λαιμὸν, ἐξέχοντα ἐπὶ τῶν ποικιλμάτων τοῦ κυανοῦ αὐτοῦ ἐπενδύτου, τὸν μέγαν καὶ ῥωμαλέον αὐτοῦ κορμὸν, περιεζωσμένον μυριοπτύχῳ λευκῇ φουστανέλλᾳ, ἣτις, εἰρήσθω ἐν παρῳδῳ, δὲν διέπρεπε πάντοτε ἐπὶ ἀκραίφρῃ λευκότητι, τοῦθ' ὅπερ ἔτι μᾶλλον εἰέφαινε τὸν διακεκριμένον χαρακτῆρα τοῦ παλληκαρίου.

Ἐν ὅλῳ τῷ ἀτόμῳ αὐτοῦ παρείχετο κρᾶμα ἀγχινοίας καὶ ἀπλότητος, ἡσυχίας καὶ ξέσεως, ῥώμης καὶ προσηνείας, ὅπερ ἐφαίνετο μοι εἰς ἐντελῇ ἁρμονίᾳ πρὸς τὰ ἐνδύματα ταῦτα, λεπτολόγου μὲν καὶ ἐνταυτῷ ἀγρίας κομψότητος. Ἀλλ' ὅτε κατὰ τύχην συνέβαιεν εἰς τὸν Κωλέττην νὰ ἐνδυθῇ τὴν ἀθλίαν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐνδυμασίαν, ἀπώλετο πᾶν αὐτοῦ γόητρον· ἐφαίνετο ὡς τις ἀρχαῖος ἐπιλοχίας τεθεὶς εἰς ἀποστρατείαν καὶ ἐνοχλούμενος ἐκ τοῦ ἐκ πεκίνου ἱματίου του, ἐνῷ ἀφ' ἐτέρου ἐὰν ὁ Μαυροκορδάτος ἀποβάλλων τὸ μέλαν ἐνδυμα, ὅπερ συνωδεύετο τόσῳ καταλλήλως ὑπὸ τῶν διόπτρων του, ἵνα περιβληθῇ τὸν ἐθνικὸν ἐπειδύτην καὶ τὴν φουστανέλλαν, ἐφαίνετο ὡς τι ἑτερογενές.

Ὡς πολλοὶ τῶν διακριθέντων ἐν τῷ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνι, ὁ Ἰωάννης Κωλέττης ἐγεννήθη ἐκτὸς τῶν ἀποτελούντων τὸ νῦν Ἑλληνικὸν βασίλειον ὀρίων· ἦν εἰς τῶν υἱῶν τῆς εὐάνδρου ἐκείνης Ἡπείρου, ἣτις παρέσχε τῇ ὑποδούλῳ Ἑλλάδι τοὺς ἀνδρειότερους αὐτῆς προμάχους, ἀπὸ τοῦ Σκευδέρβεῦ μέχρι τοῦ Βότσαρη. Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1788, ἐν τῇ πολίχνῃ Συράκῳ, παρὰ τὰ Ἰωάννινα, ἐξ ἀσῆμου μὲν οἰκογενείας, πλὴν ἀπολαυούσης ὑπολήψεως ἐντὸς τῶν περιχώρων (1). Ἦδη τῆς παλιγγενεσίας τὸ

(1) Ὁ Ἀλέξ. Σούτσος, εἰς σειρὰν βιογραφικῶν, δημοσιευθεισῶν διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς «Ἐνωσις», Σ. Σ.

(1) Ἀνέγνωμεν ἐν τῷ ἄρθρῳ τοῦ Δουβεργιέ Δουρὰν ὅτι ὁ Κωλέττης ἀνῆκε εἰς διακεκριμένην οἰκογένειαν ἐν Ἡπείρῳ, ἀλλὰ κατὰ πληροφορίας, ἃς νομίζομεν ἀκριβεῖς, κλίνομεν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι τοῦτο εἶναι πλάνη. Σ. Σ.

κίνημα, τὸ μέλλον ν' ἀπαλλάξῃ τοῦ ζυγοῦ τὴν Ἑλλάδα, ἤρξατο ἐκδηλούμενον πανταχόθεν. Μεταξὺ δὲ πάντων τῶν ὑπηκόων τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, οἱ Ἕλληνες διεκρίνοντο κατὰ τε τὸν πλοῦτον καὶ τὰς ἐπιστήμας, τὰ δύο ταῦτα ὄργανα τῆς νεωτέρας ἐλευθερίας, ἀπὸ πολλοῦ κατήρτιζον εἰς τὰς νήσους τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἰσχυρὰς ἐμπορικὰς ἐταιρίας, δι' ὧν ἀντικαθιστῶντες τὸ μετὰ πλοιαρίων γεγόμενον ἐμπόριον τῶν παραλίων, κερδοσκοπίας ἐκτεταμένας διὰ πλοίων μεγάλων καὶ εὐρέων, συνέστεινον ἐν Σμύρνῃ, ἐν Χίῳ, ἐν Κυδωνίαις καὶ ἐν Ἰωαννίνοις σχολεῖα καὶ λύκεια, προωρισμένα ν' ἀναμνήσωσιν εἰς τὴν νεολαίαν, τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τὴν ἔνδοξον καὶ περιφανῆ ἐποχὴν.

Ὁ νέος Κωλέττης, δὴ ἡ εἰμαρμένη δὲν εἶχεν, ὡς φαίνεται, προορίσει διὰ τὸ στάδιον τῶν ὅπλων, ἀφοῦ ἀπεπεράτωσεν, ὡς νομίζεται, τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Ἰωαννίνοις, μετέβη εἰς Ἰταλίαν ὅπως σπουδάσῃ ἐκεῖ τὴν ἰατρικὴν καὶ κατόπιν ἐπανέλθῃ πρὸς ἐξάσκησιν αὐτῆς ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ χώρᾳ. Ἀμα δ' ἐπέστρεψε κατὰ τὸ 1813, εὗρε τὴν Ἡπειρον λυμαινομένην ὑπὸ τῆς ὀμῆς τυραννίας τοῦ Ἀλῆ Τεπελελή, πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων, σύναμα δὲ ἐπαναστατικὰς ἐταιρίας, αἵτινες εἶχον ἰδρυθῇ κατὰ τὸ 1797 ὑπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ ποιητοῦ Ῥήγα, καὶ αἵτινες ἀργότερον κατεστράφησαν, εἰς διαφόρους τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίας, καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἡπείρῳ, ἔνθα αἱ μετὰ τῆς Πύλης σχέσεις τοῦ Πασᾶ, ὁσημέραι ἐχθρότεραι καθιστάμεναι, παρείχον τοῖς Ἕλλησι πλειοτέρας ἐλπίδας.

Ὁ νέος Κωλέττης φύσει δεξιὸς εἰς τὸ μεταχειρίζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὴ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πολέμου, κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπιστήμης του νὰ σχετισθῇ μετὰ τῶν ἀνδρείων παλληκαρίων τοῦ Πίνδου, μὴ βραδύνας νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ τούτων ἐπιρρόην, δι' ἧς κατώρθωσε νὰ μνήσῃ πάντας εἰς τὴν συστάσαν ἐταιρίαν. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς, εἴτε θέλων νὰ μεταχειρισθῇ τὸν

νεαρὸν Ἕλληνα ὡς ὄργανον, εἴτε ὅπως κρατῇ αὐτὸν ὡς ὄμηρον, προσεκαλέσατο καὶ προσέλαβε τοῦτον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του ὡς ἱατρόν. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἦν δύσκολος καὶ κινδυνώδης· ὁ πανοῦργος Πασσᾶς καὶ οἱ ἐταῖρισταὶ ἠπατῶντο ἀμοιβαίως· ὅτε μὲν ὁ Ἀλῆς Τεπελελής ἐθώπευε τοὺς Ἕλληνας ὅπως τύχῃ, τῇ ὑποστηρίξει αὐτῶν, τῆς ἀνεξαρτησίας του, ὅτε δὲ, ἐγκαρδιούμενος ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει φίλων του, καὶ ἐλευθέρως ἐγκαταλιμπάνων ἑαυτὸν εἰς τὰς ὤμας αὐτοῦ κλίσεις, ἐτυράννει τούτους μετ' ἀπιστεύτου σκληρότητος, ἐνῶ οἱ ἐταῖρισταὶ μετεχειρίζοντο αὐτὸν εἰς τοὺς ἐπαναστατικούς σκοπὺς τῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ ἴδωσι τὸν Ἀλῆν μετ' οὐ πολὺ καταστρεφόμενον ἐν τῇ καταιγίδι, ἣν ἔμελλε νὰ ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ὁ Κωλέττης εἰργάσθη, μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του, νὰ διερεθίσῃ τὸν Πασσᾶν καὶ τοιουτοτρόπῳ νὰ διαλανθάνῃ τὴν ἐπαγρύπνησιν του, διοργανίζων τὴν ἐν τῷ Πίνδῳ ἐπανάστασιν. Τούτου δ' ἕνεκα κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ προσέλαβε τὴν ψυχραιμίαν καὶ τὸ πανοῦργον, δι' ὧν οἱ συμπολίται του ἀξιούσιν ὅτι οὗτος εἶχε πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς Ὀδυσσεῖς καὶ Παλαμήδας τῆς ἀρχαιότητος.

Μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον ἐνοχλούμενος ὑπὸ τοῦ διβανίου καὶ προσκληθεὶς νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἀπεφάσισε νὰ ὑψώσῃ τῆς ἀνταρσίας τὴν σημαίαν. Σχεδὸν δὲ ταυτοχρόνως ἐξερράγη ἐπὶ ἐτέρου ἐδάφους τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, εἰς Ἰάσιον ἐν Μολδαβίᾳ, τὸ πρῶτον ἐπαναστατικὸν κίνημα τῶν Ἑλλήνων ἐταριστῶν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Τψηλάντου καὶ τοῦ ὀσπαδάρου Μιχαήλ Σούτσου καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τῆς Ῥωσσίας. Τοῦ πρώτου τούτου κινήματος ἀποτυχόντος, ἡ μὲν Ῥωσσία ἔσπευσε ν' ἀποδοκιμάσῃ αὐτὸ, ἡ δὲ Μολδαβία διὰ σφαγῆς ἔσχε τὴν εἰρήνην· πλὴν τοῦ σημείου δοθέντος, ἡ ἐπανάστασις ἦν ἑτοιμος, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξερ-

ράγη καθ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δὲ εἶδησις τῆς δολοφονίας τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπαγχονισθέντος εἰς τὴν θύραν τοῦ πατριαρχείου, ἐνῶ ἔφερεν ἔτι τὰ πατριαρχικά αὐτοῦ ἄμφια, ἐπλήρωσεν ἀγανακτήσεως καὶ μίσους πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς καλεῖ τοὺς Ἕλληνας εἰς πόλεμον· εἰς δὲ τὴν φωνὴν του ἡ Πελοπόννησος ἀναστηλοῦται, ὁ Μαυρομιχάλης ἀπὸ τοῦ Ταυγέτου κατέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα μετὰ τῶν Μανιατῶν του, δὲ γέρων ἀρχηγὸς τῶν κλεφτῶν, Κολοκοτρώνης, ἐξελθὼν ἀπὸ τῶν κρησφυγέτων τοῦ ὄρους Ὠλένου, συναθροίζει περὶ αὐτὸν ἡρωϊκὰ στίφη. Τῆς ἐκδικήσεως ἡ κραυγὴ ἀντηχεῖ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς νήσους τοῦ ἀρχιπελάγους· οἱ πλούσιοι ἔμποροι τῆς Ἰδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, παρέχουσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοὺς θησαυροὺς, τὰ πλοῖα καὶ τοὺς ναύτας των, ἡ Ἡπειρος, ἡ Θεσσαλία καὶ ἡ Μακεδονία δὲν ὑστεροῦσι, καὶ ἐνῶ ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς, πολιορκούμενος εἰς τὸ ἐν Ἰωαννίνοις φρούριόν του, περισπᾷ τὰς τουρκικὰς ὀρδὰς, οἱ γενναῖοι ρουμελιῶται, οἱ ὄρεινοὶ τοῦ Πίνδου καὶ Ὀλύμπου, δραττόμενοι τῶν ὅπλων, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ὀδυσσέως, τοῦ Βότσαρη καὶ τοῦ Τσαβέλλα ὑψοῦσι τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Κωλέττης ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἐφ' ἧς διαμένει μέχρι τέλους.

Ἀφοῦ δὲ μετ' ἐνεργείας εἰργάσθη νὰ διαδώσῃ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ χώραν καὶ ἐξεδίωξεν ἐκ τοῦ Συράκου τὸν Τοῦρκον ἀγᾶν, ἀπειληθέντα ὑπὸ ἰσχυροτέρων δυνάμεων, συμβουλεύει τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ νὰ ἐμπρήσωσι τὰς οἰκίας των καὶ καταφύγῃσι μετὰ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν λαῶν τοῦ Πίνδου, εἰς τοὺς δρυμοὺς τῆς Αἰτωλίας. Αὐτὸς δὲ, μεταβαίνει εἰς Πελοπόννησον καὶ πορεύεται μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Γερμανοῦ, εἰς Καλάμας, ἔνθα συνέρχεται τὸ πρῶτον ἡ πρώτη συνέλευσις τῶν ἐπαναστημένων

ἐπαρχιῶν. Μετ' οὐ πολὺν δὲ ἡ συνέλευσις ἐκείνη μετηνέχθη εἰς Πεταλᾶ παρὰ τῇ Ἐπιδαύρῳ, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀρξαμένων διχονοιῶν τῶν διαφόρων ὀπλαρχηγῶν, ἐγκαθίδρυσε τῇ 15 Ἰανουαρίου 1822, τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν σύνταγμα. Χωρίσασα τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν, ὑπὸ τῆς γερουσίας ἀντιπροσωπευομένην, ἀπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἐμπιστευθείσης εἰς πέντε ἄνδρας, ἐκτὸς τῆς γερουσίας ληφθέντας, ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσις ἐζήτησε νὰ συγκεντρώσῃ ἀπᾶσας τὰς ὑπηρεσίας διορίσασα ἀρχηγὸν τοῦ ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου τὸν Μαυροκορδάτον, καὶ ὑπουργὸν τοῦ πολέμου τὸν Κωλέττην.

Ὅθεν ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ ἀγῶνος ἡμερῶν, οἱ δύο ἄνδρες, οἵτινες ὑπῆρξαν τὰ σημαντικώτατα πολιτικά τῆς Ἑλλάδος πρόσωπα, ἐκλήθησαν νὰ διαδραματίσωσιν εἰς τὰς τύχας τῆς πατρίδος των τὸ σπουδαιότερον πρόσωπον. Ὅπως δὲ παρὰ πάντων κατανοηθῇ πῶς ὁ Κωλέττης, οὗ τὸ ὄνομα ὑπῆρξεν ἐπὶ πολὺ ἐν Εὐρώπῃ ἄγνωστον, ἐπὶ πολὺ ἐπισκiasθέν ὑπὸ τῶν περιφημοτέρων ὀνομάτων τοῦ Βότσαρη, τοῦ Ὀδυσσέως, τοῦ Νικήτα, τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Μαυρομιχάλη, τοῦ Κανάρη, τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Μιαούλη καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαυροκορδάτου, πῶς ὁ Κωλέττης, ὁ γενναῖος ἄλλως τε μετὰ τῶν γενναίων ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ἡ φήμη δὲν ἐρείσθη ἐπὶ οὐδεμιᾶς τῶν μεγάλων ἐκείνων πολεμικῶν πράξεων, αἵτινες ἐδόξασαν τοὺς ἥρωας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, κατώρθωσε νὰ τύχῃ, νέος ἔτι καὶ ἄγνωστος, ἐν ταῖς πράξεσι τῶν συμπολιτῶν του, ἐξουσίας πάντοτε μὲν μεγαλυνομένης καὶ ἐπιρροῆς βεβαίας καὶ ἰσχυρᾶς, ἣν ἐφρόντιζεν ἐκάστοτε νὰ καθιστᾷ αὐτὸς οὗτος ἦτορ μὲν ἐπιδεικτικὴν, ἀλλ' ἐπαισθητήν· τοῦτο δὲ ἵνα κατανοηθῇ, ἀνάγκη πᾶσα νὰ εἴπωμεν μίαν λέξιν περὶ τοῦ πνεύματος τῶν διαφόρων λαῶν οἵτινες συνέδραμον εἰς τὴν παλιγγενεσίαν τῆς Ἑλλάδος, περὶ τῶν ἐξεγερθεσῶν διὰ τὰ πρωτεῖα διχονοιῶν μετὰ τῶν διαφόρων τούτων στοιχείων, διχο-

νοιῶν, αἵτινες ἐπεκράτησαν ἀδιαλείπτως κατὰ τὴν μακρὰν διάρκειαν τοῦ πολέμου, καὶ αἵτινες εἰσὶν ἔτι καὶ σήμερον τὸ μέγα ἐμπόδιον εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς μεγάλης ιδέας τῆς Ἑλληνικῆς ἐνότητος.

Ἡ Ἑλλὰς διαιρεῖται εἰς τρία μέρη διαφέροντα ἀλλήλων κατὰ τὸν πολιτισμὸν, τὰ ἥθη καὶ τὰ συμφέροντα· εἰς τὴν Ρούμελην ἢ Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, τὰ τρία ταῦτα μέρη εἶχον φυσιογνωμίαν ἔτι διακεκριμένην ἢ σήμερον σχετικῶς τῇ διαφορᾷ τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν ἐπὶ τοὺς τέσσαρας αἰῶνας τῆς τουρκικῆς δεσποτείας. Οἱ μὲν Ρουμελιῶται, λαὸς πολεμικὸς ἄνευ ὀρισμένου ὀργανισμοῦ, ἀεικίνητος καὶ εἰς τοὺς κατακτητὰς του ἀνυπότακτος, διανεμόμενοι ὑπὸ τοὺς Τούρκους τὰ τῶν χωροφυλάκων (ἀρματωλῶν) ἢ ἀνταρτῶν (κλεφτῶν) ἐπάγγελμα, καὶ περιλαμβάνοντες τὰς δύο ταύτας ιδιότητας ὑπὸ τὴν κοινὴν τῶν παλληκαρίων προσηγορίαν, ἀπετέλουν οἷον ἐστρατιωτικὴν δημοκρατίαν, ταραχώδη μὲν καὶ ἀρπακτικὴν, πλὴν ἀπτόητον καὶ ἐκ δικαίου αἰσθήματος, ὑπακούοντες εἰς ἀρχηγούς δυναμένους ἐπαξίως νὰ ὀδηγῶσιν αὐτοὺς, ἥττον ξυνηλάται καὶ ἔχοντες εὐρύτερον ἐθνικὸν αἶσθημα ἢ πάντες οἱ ἄλλοι ἑλληνικοὶ λαοί.

Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, λαὸς ποιμενικὸς καὶ γεωργικὸς εὐκόλως ὑπετάγησαν, ἐξαιρέσει τῶν Μανιατῶν καὶ τινῶν κλεφτικῶν οἰκογενειῶν, εἰς τὸν ζυγὸν τῶν ιδίων αὐτῶν προεστώτων, αὐθιγενῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες κατεπίεζον αὐτοὺς πρὸς ὄφελος ἑαυτῶν καὶ τῶν πασσάδων, καὶ πολλάκις πλειότερον αὐτῶν. Τῶν προεστώτων τούτων αἱ οἰκογένειαι περιβεβλημέναι ὑποδεεστέραν ἐξουσίαν, ἣν διετήρουν διὰ τῆς ῥαδιουργίας καὶ διαφθορᾶς, ἐγίγνωσκον, καθιστῶσαι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἰσχυράν, νὰ ἐξαναγκάζωσι τοὺς τούρκους διοικητὰς νὰ ἐγκαταλίπωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων, ἐπὶ ποιῇ παύσεως. Ἡ καταθλιπτικὴ αὕτη κατάστασις, ἐξα-

σκουμένη ὑπὸ δούλων ἐπὶ δούλων, ὥφειλε ν' ἀποδώσῃ καὶ ἀπέδωκε εἰς τοὺς Πελοποννησίους χαρακτῆρα πανουργίας, διαφθορᾶς καὶ ἐξευτελισμοῦ καὶ μίσους ἀσπόνδου πρὸς τοὺς Ρουμελιώτας, οἵτινες τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἐμίσουν καὶ κατεφρόνουν αὐτῶν. Ἀμα δὲ τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως, οἱ Πελοποννήσιοι προσεστῶτες δὲν ἔσχον ἢ μίαν μόνον ιδέαν, νὰ συνδράμωσι τουτέστι διὰ πάσης θυσίας τοὺς δύο περιφημοτέρους στρατιωκοὺς ἀρχηγούς τοῦ Μωρέως, τὸν Κολοκοτρώνην καὶ Μαυρομιχάλην, καὶ ἐργασθῶσι τῇ βοηθείᾳ τούτων ὅπως καταστήσωσιν, εἰ δυνατόν, τοπικὸν τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα, περιοριζόμενον εἰς ἀπλὴν ἀντικατάστασιν τῶν προσώπων, τουτέστιν ἀναπληροῦντες τῶν τούρκων πασσάδων τὴν κυβέρνησιν διὰ τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἑλλήνων κοτσαμπασίδων.

Οἱ δὲ νησιῶται, πλουσιώτεροι, μᾶλλον βιομήχανοι καὶ ἐν γένει μᾶλλον πεφωτισμένοι ἢ οἱ Ρουμελιῶται καὶ οἱ Πελοποννήσιοι, συιεπεῖα τῶν συχνοτέρων αὐτῶν σχέσεων πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους, παρείχον ὡσαύτως εἰς τὸ κοινὸν ἔργον τὰς τοπικὰς αὐτῶν ἀξιώσεις, ἀντιπροσωπευόμενας ὑπὸ τῶν ἀγερῶχων καὶ ἀλαζόνων ἀπαιτήσεων τῶν πλουσίων αὐτῶν προϋχόντων.

Εἰ δὲ προσθέσωμεν εἰς τὰ διαιρετικὰ ταῦτα στοιχεῖα τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν τοῦ Φαναρίου, ὧν οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι ἔλαβον ἐνέργον μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, οἰκογενειῶν πεφωτισμένων καὶ ἀφωσιωμένων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἀλλ' ἀριστοκρατικῶν καὶ φθονουμένων, μάλιστα δὲ καταφρονουμένων ὑπὸ τοῦ ἄλλου ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, δύναται τις νὰ σχηματίσῃ ἀκριβῆ ιδέαν περὶ τῶν στοιχείων τῆς διχονοίας καὶ ἀναρχίας, ἃς ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις περιέκλειεν ἐν αὐτῇ. Ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη πράγματι περιεσπᾶτο ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως μέχρι τοῦ πέρατός της σχεδὸν ὑπὲρ διαρκούς ἐμφυλίου πολέμου. Ἐνίοτε ἐνούμεναι ὑπὸ

τοῦ κινδύνου, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε μετὰ τὴν νίκην διίστάμεναι, αἱ τῶν Ὑδραίων καὶ Ῥουμελιωτῶν μερίδες, συνήθως σύμμαχοι οὔσαι, ἀπὸ τῆς Πελοποννησιακῆς μερίδος, δὲν ἐπαύσαντο, τὴν αὐτὴν ζέσιν πρὸς πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων ἔχουσαι, νὰ ἀμφισβητῶσιν ἐνοπλοὶ τὴν κατοχὴν τῆς ἐξουσίας.

(Ἐπεται συνέχεια)

Θ. Ι. ΤΥΠΑΛΛΟΣ.

ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΟΙΚΩΝ

~ ~ ~

ΠΑΡΑ ΤΩ ΟΙΚΟΔΕΣΠΟΤῃ

Κυρία Σκουφίδα. — Κύριε Γύψ, εἶμαι λίαν ὠργισμένη.

Ὁ οἰκοδεσπότης. — Ἐναντίον μου;

— Ὅχι, ἀλλ' ἐναντίον τοῦ κατοικοῦντος εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα.

— Πῶς! . . . Διάκεισθε πάντοτε ἐν πολέμῳ; ἐνόμιζον ὅτι ἡ εἰρήνη ὑπεγράφη.

— Μάλιστα. Ἐχόρευαν καθ' ὕλην τὴν νύκτα ἄνω τῆς κεφαλῆς μου καὶ μὲ ἐμπόδισαν νὰ κοιμηθῶ· δὲν ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμούς μου οὔτε μίαν στιγμὴν, πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ τοὺς ἀποπέμψητε.

— Συγγνώμην, Κυρία, δὲν δύναμαι νὰ ἀποπέμψω τοὺς Δουράνδους διὰ μίαν συναστροφὴν ὅπου ἔδωσαν.

— Ἀλλ' οὐδέν τι προσκεκλημένον εἶχον. Ἡ θυγάτηρ των ἐκυμβάλλεζε διὰ νὰ χορεύσουν ποῖοι νομίζετε;

— Φίλοι, ἀναμνησθῶς.

— Οὐχί, ἀλλ' ὁ σύζυγός, ἡ σύζυγός καὶ ἡ ὑπηρετρία αὐτῶν καὶ ἐφόρουν καὶ οἱ τρεῖς χονδρὰ ὑποδήματα.

— Φρονεῖτε ὅτι ἡγρύπνησαν ἐπὶ τούτῳ ἵνα σὰς ἀνητυχήσωσι;

— Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία· ἡ ὑπηρετρία των τὸ εἶπεν εἰς τὴν ἰδικήν μου καὶ προσέθεσεν ὅτι οἱ Κύριοί της τῆς ἔδωσαν πέντε δραχμὰς διὰ νὰ διέλθῃ τὴν νύκτα πηδῶσα μετ' αὐτῶν.

— Δὲν εἰμὶ πορῶ νὰ πράξω τίποτε· δὲν εἶμαι ἀρμόδιος νὰ τακτοποιήσω τὰς διενέξεις σας· ὑπάγετε νὰ εὑρετε τὸν δημόσιον κατήγορον.

— Εἶναι ἡ ἐνδεκάτη φορὰ καθ' ἣν παρεπονέθημεν εἰς αὐτὸν καὶ μὰς ἀπέπεμψε πάντοτε. Ἀμα μὰς ἰδῇ ὑψώνει τοὺς βραχίονας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ στενάζει.

— Τὸ πιστεύω.

— Ἐὰν δὲν ἀποπέμψετε αὐτοὺς τοὺς ὀχληροὺς ἐγκαταλείπω τὴν οἰκίαν σας.

— Λάβετε ὑπομονὴν καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ τὰ συμβιβάσω.

Ἡ κυρία Σκουφίδα ἀναχωρεῖ μετὰ πέντε λεπτά τῆς ὥρας εἰσέρχεται ἡ κυρία Δουράνδου πλήρης δακρύων καὶ πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ οἰκοδεσπότη.

— Ἀ! κύριε Γύψ, μοῦ συνέβη μέγα δυστύχημα.

— Μήπως ἀπέθανεν ὁ σύζυγός σας;

— Δὲν πρόκειται περὶ τοῦ συζύγου μου ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀγαπητοῦ μου κυναρίου τὸ ὁποῖον ἐξεψύχησε πρὸ ὀλίγου· εἶμαι δὲ βεβαία ὅτι ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τῶν κακούργων τούτων.

— Ποῖον;

— Διάβολε! . . . ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν Σκουφίδα. ὦ, τὰ τέρατα! ἀλλὰ θὰ λάβω ἐκδίκησιν.

— Χάρις, Κυρία μου, μὴ πράττετε ἐγκλημα ἐν τῇ οἰκίᾳ μου. Διότι βεβαίως θὰ τὴν ἐπισκέπτωνται οἱ φιλοπερίεργοι ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ἐνοικιάσω οὔτε ἐν πάτωμα.

— Δοιπὸν διώξατε τὸν κύριον Σκουφίδα.

— Δὲν ἤμπορῶ νὰ τὸ πράξω διότι εἶναι καλὸς ἐνοικιαστὴς καὶ πληρώνει τακτικῶς τὰ ἐνοίκιά του.

— Ἀφοῦ ἔχει οὕτω, καλὰ γνωρίζω πλέον τί μένει νὰ πράξω.

— Τί σκοπεύετε;

— Ἡ μήτηρ μου εἶχεν ἓνα ἐξάδελφον Κόρσον· αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸν νὰ σὰς κάμῃ νὰ ἐννοήσετε ὅτι αἷμα τῆς νήσου ταύτης ῥέει εἰς τὰς φλέβας μου. Δοιπὸν ἐκδίκησις! . . . ἐκδίκησις.

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐξέρχεται ποιούσα τραγικὰς χειρονομίας.